

Josef Šusta

* 19. 2. 1874, Třeboň † 27. 5. 1945, Praha

Prof. Ph.Dr. Josef Šusta, syn významného českého rybníkáře a správce schwarzenberského panství Josefa Šusty, byl spisovatelem, politikem a v neposlední řadě velkým českým historikem, jehož pohled na české dějiny byl jiný, než tomu obvykle bylo. Rodinné zázemí a jihočeská Třeboň ovlivnili Šustu především ve fázi jeho prvotin (práce o Závěši z Falkenštejna a Přemyslu Otakaru II.). Jeho otec mu zprostředkoval znalosti z oblasti hospodářských dějin, v jejichž znalostech předcházela soudobou českou historiografií i Josefa Pekaře. K námětům rodného kraje se vracel v době nacistické okupace. Rozhodující vliv měl na Šustu ale český historik a medievalista Jaroslav Goll. Ten mu vtiskl myšlenku příslušnosti k západní Evropě a zájem o vědecký pokrok cizí historiografie.

Místem počátku Šustova vzdělání je jihočeská Třeboň, kde studoval 4leté gymnázium, poté pokračoval ve studiu v Českých Budějovicích. Po ukončení gymnázia nastoupil na Filozofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Zde byl jeho učitelem český historik a medievalista Jaroslav Goll¹, který měl na Šustu největší vliv. Díky němu cítil český historik příslušnost českého hospodářství, sociální skladby a struktury k západní Evropě. Dalším univerzitním profesorem, který Šustu ovlivnil a směřoval k zajímavým tématům, byl Antonín Rezek. Po dvou letech strávených na fakultě odešel Josef Šusta na studijní pobyt do Vídně na Institut pro rakouský dějezpyt a poté do Itálie na Rakouský historický ústav v Římě. Během studijního pobytu v Itálii navštěvoval vatikánský archiv.

V roce 1898 získává Šusta doktorát, jehož podkladem byl jeho první závažný text *Závěš z Falkenštejna*. Roku 1909 se habilitoval spisem *Pius IV. před pontifikátem a na počátku pontifikátu*. Během řízení byl odhalen Šustův velký dar, kterým byla vynikající schopnost vyprávění a vynikající umělecká schopnost psaného a mluveného slova. O jeho přidělení mimořádné profesury se zasloužil především Jaroslav Goll, který mu také uvolnil místo na pražské univerzitě. Po zaujmutí Gollova místa se začlenil do české vědecké komunity, které vyvrcholilo prezidentstvím v České akademii věd a umění v letech 1939–1945.

První světové války se Josef Šusta aktivně nezúčastnil, neboť byl pro svůj věk zbaven branné povinnosti. Jeho postoj k rakouskému státu byl posuzován jako loajální či mírně reformistický. Roku 1916 dosáhl ocenění jeho vědeckých a učitelských kvalit. Slávu doprovázela publikace prvního svazku *Dvou knih českých dějin*. V květnu 1917 odmítl spolu s Josefem Pekařem a Jaroslavem Golem připojit svůj podpis k Manifestu českých spisovatelů.

V období první republiky se zapojil do politického dění. Byl například pověřen samotným prezidentem o zmapování možné spolupráce Československa s Bavorskem. Šusta se však pevnějším závazkům v politické sféře bránil a upřednostňoval působení v učitelské sféře (výchova úředníků zahraniční služby) a zájmy historického oboru. V letech 1920–1921 se stal ministrem školství Československa. Vliv na ministerstvu mu zůstal i po jeho odchodu, díky

¹ Gollova škola: skupina historiků, jejichž školitelem byl Jaroslav Goll. Hlavními rysy Gollového výcviku byla schopnost mnohostranné a podrobné analýzy pramene a chápání českých dějin v evropské kontextu. Gollovi žáci: Kamil Krofta, Josef Pekař, Josef Šusta, Václav Novotný, Zdeněk Nejedlý.

čemuž mohl zasahovat do organizace československé historické práce (zřízení Československého historického ústavu v Římě). Šustovy iniciátorské a organizační schopnosti se projeví také v oblasti archivů (vznik Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce). Bohužel jeho mimořádné pracovní nasazení bylo vykoupeno zdravotními problémy psychického rázu.

Nejtěžší chvíle prožíval Josef Šusta v období protektorátu. Především díky jeho válečným postojům se zrodila otázka spolupráce s nacistickým režimem. Na podzim roku 1938 unikl možnosti stát se prezidentem Česko-slovenské republiky a později vzniklého protektorátu. V srpnu roku 1939 se stal místopředsedou Českého svazu pro spolupráci s Němci. Díky svému vysokému postavení dokázal zachránit několik kolegů, kteří byli zatčeni během akce Albrecht der Erste. Pod nátlakem okupačních orgánů byl Šusta přinucen k několika projevům, díky nimž bylo jeho chování chápáno jako projev loajality k okupantům. Na poškození jeho jména se také podílel Emanuel Moravec, jenž jej pobízel k aktivistickým projevům. Pod neustálým tlakem a vzrůstající nenávistí vůči jeho osobě, se v myšlenkách uchýlil k dětství a jeho rodnému kraji. Právě během psaní životních vzpomínek se u něj začínají objevovat myšlenky na sebevraždu, kterou po skončení války skutečně spáchal.

Dne 11. srpna 1945 podává Josef Šusta demisi na post prezidenta České akademie a následně 27. května ukončuje svůj život vstupem do vln pražské Vltavy. Jeho tělo bylo objeveno 1. června nedaleko Roztok u Prahy.

Dílo

Nejtypičtějším a nejznámějším dílem, které Šusta napsal, jsou bezesporu Dvě knihy českých dějin. Knihy vychází z hlubokého a detailního studia přelomu 13. a 14. století. Šusta se zde ocitá na vrcholu své kritické analýzy a syntézy. Knihy pojednávají o velkém přerodu české společnosti na přelomu 13. a 14. století. Šusta dospěl k závěru, že to bylo právě důlní bohatství našich zemí, zakládání měst a vznik pevných stavovských celků, co tento rozmach způsobilo.

Za Šustova života se jednalo o zcela nový typ náhledu na dějiny (zaměření na politické dějiny). Objevuje se zde Šustův široký rozhled, díky němuž chápe propojení jednotlivých sfér (sociální, ekonomické) a orientaci české středověké společnosti na západní Evropu.

- Šusta, Josef: *Dvě knihy českých dějin. Kus středověké historie našeho kraje. Kniha první: Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300–1308*. Praha, 1917.
- Šusta, Josef: *Dvě knihy českých dějin. Kus středověké historie našeho kraje. Kniha druhá: Počátky lucemburské 1308–1320*. Praha, 1920.

Literatura

- Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, 2009.
- Lach, Jiří: *Josef Šusta a dějiny lidstva*. Olomouc, 2001.